

วิทยาการเกษตรศาสตร์

สาขาสังคมศาสตร์

ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑

มกราคม - มิถุนายน ๒๕๓๓

ISSN 0125 - 8370

THE KASETSART JOURNAL

Social Sciences

January - June 1990

Volume 11 Number 1

การทุนโคลูกผสมอเมริกันบราห์มันโดยเกษตรกรรายย่อย	1
.....ปรารธนา พุกกะศรี สมศักดิ์ เปรียบพร้อม ชลสิทธิ์ เจตนาแสน และ สมทบ ชันทอง	
การศึกษาระบบการตลาดส่งออกกล้วยไม้ไทย	12
.....นภาพรณี พรหมชนะ	
ต้นทุนและผลตอบแทนจากการทำนาบัวตัดดอก	26
.....สมเพียร เกษมทรัพย์ คุณฤดี สงวนชาติ และ ดวงรัตน์ กาญจนเจริญ	
ต้นทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนปลูกเยอบีร่า	32
.....สมเพียร เกษมทรัพย์ ธารี หิรัญรัมย์ และ วิไลลักษณ์ สามสาหร่าย	
การใช้มาตรการทางกฎหมายคุ้มครองผู้ประกอบการจากยานยนต์	39
.....ไฉไล สักดิวงษ์	
การศึกษาทัศนคติของประชาชนและทีมจิตเวชต่อการให้บริการทางจิตเวช ของพระสงฆ์ในการแก้ปัญหาจิตเวชชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณี 4 จังหวัด	47
.....สุภาณี สนธิรัตน และ ทิพย์วัลย์ สุรินยา	
สถานภาพกับการพัฒนาความเป็นผู้นำของสตรีในชนบท	57
.....อังตรา นวจินดา และ พยอม พิทักษ์	
สถานภาพและบทบาทของสตรีชนบทในการยอมรับเทคโนโลยีด้านการแปรรูปและถนอมผัก - ผลไม้	63
.....เกศินี ปายะนันท์	
การพัฒนาแบบประเมินการสอนภาคปฏิบัติในระดับอุดมศึกษา	75
.....บุญเรือง ขจรศิลป์	
การสำรวจสมรรถวิสัยของครูคหกรรมศาสตร์ระดับประถมศึกษาในภาคกลาง	80
.....เรื่องอุไร ศรีนิลทา	
การสำรวจสมรรถวิสัยของครูธุรกิจระดับมัธยมศึกษา	94
.....พรทิพย์ อัจจิมารัมย์ เสาวภา อำนวย ชศ ทรัพย์เย็น และ อารยา ชินศิริโกศล	

ต้นทุนและผลตอบแทนจากการทำนาบัวตัดดอก

Cost and Return on Investment of Lotus Cultivation for Cut Flower

สมเพียร เกษมทรัพย์¹ ดุษฎี สงวนชาติ² และ ดวงรัตน์ กาญจนเจริญ²

Sompian Kasemsap, Dusdee Sagnauncharat and Duangrat Karnchanachareun

ABSTRACT

The production cost of Bao Luang in hot, rainy and cold seasons, averaged 5,347.48, 4,681.88 and 2,573.45 Baht per rai, respectively. From the analysis on the rate of return, a summary can be made that in hot, rainy and cold seasons, the ratio of profit margin to total revenue were 0.63, 0.62 and 0.15, respectively. The ratio of profit margin to total production cost were 172.30, 163.25 and 17.80 percent, respectively.

For Bao Chart cultivation in hot, rainy and cold seasons incurred an average cost of 5,917.03, 5,330.51 and 3,685.60 Baht per rai, respectively. The ratio of profit margin to total revenue were 0.62, 0.60 and 0.54 for the cultivation in the hot, rainy and cold seasons, respectively. The ratio of profit margin to total production cost were 161.45, 152.28 and 119.20 percent, respectively.

From all analysis of Lotus's earnings, the highest yield was from the hot season. Comparing the yield of rainy season to the yield of cold season, it was found that the return in the cold season was lower than the return in the rainy season. Comparing between Bao Luang and Bao Chart in each season, the yield and return on Bao Luang were higher than those of Bao Chart in both hot and rainy seasons, but the yield and return of Bao Chart was higher than Bao Luang in the cold season.

บทคัดย่อ

การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการทำนาบัวตัดดอก ปรากฏว่า การทำนาบัวหลวงตัดดอกในฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว มีต้นทุนเฉลี่ยไร่ละ 5,347.48, 4,681.88 และ 2,573.45 บาทตามลำดับ จากการวิเคราะห์ผลตอบแทนการลงทุนสรุปได้ว่าอัตราผลตอบแทนต่อรายได้รวมของบัวหลวงในฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาวเท่ากับ 0.63, 0.62 และ 0.15 ตามลำดับ

อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนการทำนาบัวหลวงตัดดอก ร้อยละ 172.30, 163.25 และ 17.80 ตามลำดับ

ส่วนการทำนาบัวฉัตรในฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว มีต้นทุนเฉลี่ยไร่ละ 5,917.03, 5,330.51 และ 3,685.60 บาทตามลำดับ อัตราผลตอบแทนต่อรายได้รวมของบัวฉัตรในฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาวเท่ากับ 0.62, 0.60 และ 0.54 ตามลำดับ อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนการทำนาบัวฉัตรตัดดอกร้อยละ 161.45, 152.28 และ 119.20 ตามลำดับ

¹ ภาควิชาพืชสวน คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Dept. of Horticulture, Faculty of Agriculture, Kasetsart University, Bangkok 10900, Thailand.

² ภาควิชาบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Dept. of Accountancy, Faculty of Commerce, Chulalongkorn University, Bangkok 10330, Thailand.

จากการวิเคราะห์ผลตอบแทนทุกชนิดที่กล่าวมา ผลตอบแทนในฤดูร้อนสูงสุด เปรียบเทียบผลตอบแทนในฤดูฝนกับฤดูหนาวพบว่า ฤดูหนาวให้ผลตอบแทนต่ำกว่าฤดูฝน ส่วนการเปรียบเทียบระหว่างพันธุ์บัวหลวงกับพันธุ์บัวฉัตรในแต่ละฤดู ผลตอบแทนของบัวหลวงสูงกว่าผลตอบแทนของบัวฉัตรทั้งในฤดูร้อนและฤดูฝน แต่ในฤดูหนาวบัวฉัตรจะให้ผลตอบแทนสูงกว่าบัวหลวง

บทนำ

บัวจัดเป็นไม้ตัดดอกที่มีปริมาณความต้องการบริโภคสม่ำเสมอตลอดปี เพราะเป็นที่นิยมใช้บูชาพระและใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาหรือเทศกาลในการทำบุญต่าง ๆ ปริมาณดอกบัวจะเป็นที่ต้องการสูงทุกวันโกน ซึ่งมีสัปดาห์ละ 1 วัน ทำให้ดอกบัวมีบทบาทสำคัญในตลาดไม้ตัดดอกไม่แพ้ไม้ตัดดอกชนิดอื่น ประกอบกับปลูกง่ายในที่ที่มีแหล่งน้ำสมบูรณ์และสามารถปลูกให้ผลผลิตเก็บเกี่ยวได้ปีละ 2 รุ่น รุ่นหนึ่ง ๆ เก็บเกี่ยวได้ต่อเนื่องกันตลอด 3 เดือน จึงมีผลผลิตเพียงพอที่จะเก็บจำหน่ายได้วันเว้นวัน เกษตรกรผู้ทำนาบัว จึงมีรายได้มาใช้หมุนเวียนอยู่เป็นประจำ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2529)

เกษตรกรที่ทำนาบัวส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณแถบชนบท เช่น จังหวัดนครปฐม นนทบุรี เพราะใกล้ตัวเมืองทำให้สะดวกในการนำผลผลิตเข้ามาจำหน่าย ตลาดไม้ดอกในกรุงเทพฯ พันธุ์บัวที่นิยมปลูกเป็นไม้ตัดดอกคือ บัวหลวงและบัวฉัตร ซึ่งบัวหลวงเป็นพันธุ์ดั้งเดิมที่ปลูกกันมานานแล้ว ส่วนบัวฉัตรเป็นพันธุ์ที่เป็นที่นิยมปลูกเมื่อ 2 - 3 ปีที่ผ่านมา เนื่องจากบัวฉัตรให้ดอกดกในช่วงฤดูหนาว ซึ่งเป็นช่วงที่บัวพักตัวเก็บสะสมอาหารไว้เพื่อแตกยอดใหม่ในช่วงฤดูร้อนทำให้บัวออกดอกน้อย แต่บัวฉัตรสามารถให้ผลผลิตเก็บเกี่ยวได้บ้างและมากกว่าบัวหลวง ทำให้ไม่เกิดการ

ขาดแคลนผลผลิตในฤดูหนาว เกษตรกรจึงนิยมปลูกทั้งบัวฉัตรและบัวหลวง ดังนั้นการศึกษาถึงต้นทุนและผลตอบแทนในการทำนาบัวตัดดอกของบัวทั้ง 2 พันธุ์นี้ เพื่อให้ทราบถึงบัวพันธุ์ใดให้ผลตอบแทนสูงกว่าจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรในการตัดสินใจลงทุนต่อไป เพื่อให้ได้ผลตอบแทนสูงสุด

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษากครั้งนี้ ได้จากข้อมูลจากการสุ่มสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ทำนาบัวตัดดอกในแหล่งปลูกสำคัญ ๓ ของภาคกลาง ได้แก่ ตำบลศาลา คลองโยง และคลองมหาสวัสดิ์ เขตนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ตำบลศาลากลาง เขตบางกรวย และตำบลบางใหญ่ เขตบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ลุ่มติดต่อกัน ๒ จังหวัด และอาศัยน้ำจากเขตชลประทานเดียวกันคือโครงการรักษาน้ำพระพิมล จำนวน 40 ราย ในปีการเพาะปลูก 2531 - 2532 เพื่อเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนระหว่างบัวหลวงกับบัวฉัตร การเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลแยกวิเคราะห์เป็น 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว

บัวหลวงและบัวฉัตรมีอายุการปลูกและเก็บเกี่ยวต่างกัน ดังนี้

ก. บัวหลวง มีระยะเวลาปลูกและเก็บเกี่ยว 1 ปี จึงทำการรื้อแปลงปลูกเพื่อปลูกใหม่ ซึ่งภายใน 1 ปี สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ 2 รุ่น คือ บัวปลูกหรือบัวรุ่นแรก ปลูกจากต้นพันธุ์ สามารถเก็บเกี่ยวดอกหลังจากปลูกแล้ว 3 เดือน และเก็บเกี่ยวต่อไปได้อีก 3 เดือน หลังจากนั้นบัวจะเริ่มโทรม จึงใช้รดไถหรือเกษตรกรเรียกว่ารดทุบ ไถเพื่อทำลายเหง้าหรือรากบัวกลับไปมา 2 - 3 เทียว เพื่อทำลายรากบัวทิ้งไปบางส่วน ปล่อน้ำเข้านาอีกครั้ง รากบัวส่วนที่เหลือจะเจริญเป็นต้นใหม่ และออกดอก สามารถตัดดอกจำหน่ายภายใน 2 เดือนถัดไป เรียกว่าบัวรุ่นสอง

ข. บัวฉัตร นับจากปลูกจากต้นพันธุ์จนเก็บเกี่ยว ได้ใช้เวลา 3 เดือน เก็บเกี่ยวต่อเนื่องกันไป 3 เดือน เป็นบัวรุ่นแรก ต้นจะโทรม แต่เนื่องจากรากบัวฉัตรยังลงดินตื้นมาก จึงไม่มีการใช้ถาดทำลายรากบัว แต่จะรื้อแปลง นำต้นพันธุ์มาปลูกใหม่ เป็นบัวรุ่นที่สอง

ผลและวิจารณ์

จากการศึกษาต้นทุนและอัตราผลตอบแทน การลงทุนทำนาบัวตัดดอก ซึ่งรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจในเดือนธันวาคม 2531 ถึงเดือนธันวาคม 2532 ปรากฏผลดังนี้

บัวหลวง

ให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่จากการทำนาบัว 2 รุ่น ใน 1 ปี ในฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาวเท่ากับ 25,777.37 24,089.59 และ 3,388.25 ดอกตามลำดับ รวมรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยไร่ละ 14,561.28, 12,325.01 และ 3,031.56 บาทตามลำดับ คิดเป็นราคาขายเฉลี่ยดอกละ 0.57, 0.51 และ 0.90 บาทตามลำดับ มีต้นทุนและกำไรสุทธิแยกได้เป็น 2 กรณี กรณีรวมค่าเสียโอกาสของเงินลงทุน และกรณีไม่รวมค่าเสียโอกาสเงินลงทุน

กรณีไม่รวมค่าเสียโอกาสเงินลงทุนเป็นต้นทุนการผลิต คิดเป็นต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่ในฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาวเท่ากับ 5,347.48, 4,881.88 และ 2,573.45 บาทตามลำดับ ประกอบด้วยต้นทุนผันแปรคิดเป็นร้อยละ 95.90, 95.32 และ 91.48 ของต้นทุนทั้งหมดในแต่ละฤดูตามลำดับ ค่าแรงเป็นปัจจัยการผลิตที่มีสัดส่วนสูงสุดร้อยละ 41.47, 42.58 และ 26.07 ของต้นทุนการผลิตในฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาวตามลำดับ ค่าสารเคมีและค่าปุ๋ย เป็นสัดส่วนของต้นทุนรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 17.79 และ 11.05 ของต้นทุนการผลิตในฤดูร้อน คิดเป็นร้อยละ 14.33 และ 12.83 ของต้นทุนการผลิตในฤดูฝน และร้อยละ 24.59 และ 23.72 ของต้นทุนการผลิตในฤดูหนาวตามลำดับ ต้นทุนคงที่มี

มูลค่าเท่ากันตลอดทุกฤดูเท่ากับ 219.16 บาท ต้นทุนเฉลี่ยต่อดอกเท่ากับ 0.21, 0.19 และ 0.76 บาทในแต่ละฤดูตามลำดับ มีกำไรสุทธิเท่ากับ 9,213.80, 7,643.13 และ 458.11 บาท ในแต่ละฤดูตามลำดับ คิดเป็นกำไรต่อดอกในฤดูร้อน ฤดูฝนและฤดูหนาวเท่ากับ 0.36, 0.32 และ 0.14 บาทตามลำดับ

กรณีรวมค่าเสียโอกาสเงินลงทุนเป็นผลทำให้ต้นทุนทั้งฤดูร้อน ฤดูฝนและฤดูหนาวเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.16 ของต้นทุนการผลิตเดิมในแต่ละฤดู ต้นทุนต่อดอกเพิ่มขึ้น 0.01 0.02 และ 0.5 บาท ในฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาวตามลำดับ ได้กำไรลดลงร้อยละ 3.57 3.77 และ 34.62 ของกำไรในแต่ละฤดูที่ไม่รวมค่าเสียโอกาสเงินลงทุนตามลำดับ ได้กำไรต่อดอกลดลงในฤดูร้อนและฤดูฝนเท่ากับ 0.02 และ 0.05 บาทตามลำดับ

บัวฉัตร

มีผลผลิตจากการทำนาบัว 2 รุ่นใน 1 ปีเฉลี่ยต่อไร่ในฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาวเท่ากับ 27,920.88, 26,707.99 และ 9,879.32 ดอกตามลำดับ มีรายได้เฉลี่ยต่อไร่ในแต่ละฤดูเท่ากับ 15,470.01, 13,448.01 และ 8,078.80 บาทตามลำดับ คิดเป็นราคาขายเฉลี่ยต่อดอกในแต่ละฤดูเท่ากับ 0.55, 0.50 และ 0.82 บาทตามลำดับ

กรณีไม่รวมค่าเสียโอกาสเงินลงทุนเป็นต้นทุนการผลิต คิดเป็นต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่ในฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว 5,917.03, 5,330.51 และ 3,885.60 บาทตามลำดับ ประกอบด้วยต้นทุนผันแปรคิดเป็นร้อยละ 96.30 95.89 และ 94.05 ของต้นทุนทั้งหมดในแต่ละฤดูตามลำดับ ค่าแรงเป็นค่าใช้จ่ายในปัจจัยการผลิตที่มีสัดส่วนสูงที่สุดร้อยละ 39.84 40.61 และ 29.66 ของต้นทุนการผลิตในฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาวตามลำดับ รองลงมาคือ ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืชคิดเป็นร้อยละ 16.83 14.03 และ 17.65 ของต้นทุนการผลิตในฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาวตามลำดับ ต้นทุนคงที่มีมูลค่าเท่ากันตลอดทุกฤดูเท่ากับ 219.16 บาท ต้นทุน

เฉลี่ยต่อดอกเท่ากับ 0.21 0.26 และ 0.37 บาท ในแต่ละฤดูตามลำดับ มีกำไรสุทธิเท่ากับ 9,552.98, 8,117.50 และ 4,393.20 บาทในแต่ละฤดูตามลำดับ คิดเป็นกำไรต่อดอกในฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว เท่ากับ 0.34 0.30 และ 0.45 บาทตามลำดับ

กรณีรวมค่าเสียโอกาสเงินลงทุนเป็นต้นทุนการผลิต มีผลทำให้ต้นทุนทุกฤดูเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.16 ของต้นทุนรวมในแต่ละฤดู ต้นทุนต่อดอกเพิ่มขึ้นในฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว 0.01 0.01 และ 0.03 บาทตามลำดับ ทำให้กำไรลดลงร้อยละ 1.80 2.83 และ 0.36 ของกำไรในแต่ละฤดูที่ไม่รวมค่าเสียโอกาสเงินลงทุนตามลำดับ และกำไรต่อดอกลดลงเท่ากับ 0.01 บาทในทุกฤดู

เปรียบเทียบบัวหลวงกับบัวฉัตรในฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว

บัวฉัตรมีรายได้เฉลี่ยต่อไร่สูงกว่าบัวหลวงร้อยละ 6.24 9.11 และ 166.49 ของรายได้บัวหลวงในแต่ละฤดูตามลำดับ รายได้เฉลี่ยต่อดอกบัวหลวงสูงกว่าบัวฉัตรทั้งในฤดูร้อนและฤดูฝนเท่ากับ 0.02 บาท แต่รายได้เฉลี่ยต่อดอกของบัวฉัตรสูงกว่าบัวหลวงในฤดูหนาวเท่ากับ 0.31 บาท ราคาเฉลี่ยต่อดอกของบัวหลวงสูงกว่าบัวฉัตรในฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาวเท่ากับ 0.02 0.01 และ 0.08 บาทตามลำดับ และปริมาณดอกที่เก็บเกี่ยวและจำหน่ายได้ในฤดูร้อนและฤดูฝนของบัวทั้งสองพันธุ์ใกล้เคียงกัน แต่ในฤดูหนาวบัวฉัตรให้ผลผลิตเก็บเกี่ยวได้มากกว่าบัวหลวง 1.9 เท่าของผลผลิตบัวหลวง

ต้นทุนบัวฉัตรจะสูงกว่าต้นทุนในการทำบัวหลวงในฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาวร้อยละ 10.66 13.85 และ 43.22 ของต้นทุนบัวหลวงในแต่ละฤดูตามลำดับ โดยลักษณะของต้นทุนของบัวทั้งสองพันธุ์มีค่าแรงงานเป็นค่าใช้จ่ายที่มีสัดส่วนสูงสุดทั้ง 3 ฤดูรองลงมา ได้แก่ ค่าสารเคมีและค่าปุ๋ย

ค่าแรงงานของบัวฉัตรเฉลี่ยต่อไร่สูงกว่าบัวหลวงในฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาวร้อยละ 6.28 8.59 และ 62.96 ของค่าแรงบัวหลวงในแต่ละฤดูตามลำดับ ค่าแรงเก็บเกี่ยวและบรรจุหีบห่อ จัดเป็นค่าแรงงานที่มีสัดส่วนสูงสุดในการทำบัวตัดดอก เนื่องจากผันแปรตามผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ในแต่ละฤดู ซึ่งค่าแรงในการเก็บเกี่ยวของบัวฉัตรสูงกว่าบัวหลวงทั้ง 3 ฤดู เนื่องจากจากผลผลิตเก็บเกี่ยวได้ของบัวฉัตรสูงกว่าบัวหลวง รองลงมาคือ ค่าแรงพ่นสารเคมี บัวเป็นพืชที่ต้องเก็บเกี่ยวไปจำหน่ายวันเว้นวัน เกษตรกรจึงต้องมีการดูแลบำรุงรักษามาก ความถี่ในการพ่นสารเคมีสูงทั้งบัวหลวงและบัวฉัตรสูง การใช้สารเคมีและปุ๋ยในการบำรุงบัวฉัตรเฉลี่ยต่อไร่สูงกว่าบัวหลวงในฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาวคิดเป็นร้อยละ 15.02 18.98 และ 21.71 ของค่าปุ๋ยและค่าสารเคมีของบัวหลวงในแต่ละฤดูตามลำดับ (Table 1)

ตัวแปรที่ทำให้ค่าใช้จ่ายของบัวหลวงและบัวฉัตรแตกต่างกัน คือค่าพันธุ์ เป็นผลมาจากค่าพันธุ์ต่อต้นของบัวหลวงถูกกว่าบัวฉัตร และบัวหลวงสามารถอาศัยต้นพันธุ์เดิมใช้เป็นพันธุ์ในรอบที่สองได้ แต่บัวฉัตรรุ่นที่สองต้องทำการปลูกใหม่ ทำให้ค่าพันธุ์เฉลี่ยต่อไร่ของบัวหลวงต่ำกว่าค่าพันธุ์เฉลี่ยต่อไร่ของบัวฉัตรคิดเป็น 2.2 เท่าของค่าพันธุ์บัวหลวงทั้งในฤดูร้อนและฤดูฝน และ 7.32 เท่าของค่าพันธุ์บัวหลวงในฤดูหนาว

การวิเคราะห์รายได้ - ค่าใช้จ่ายในแง่การลงทุนของเกษตรกร

เป็นการพิจารณากำไรที่เกษตรกรจะได้รับ เปลี่ยนแปลงไปตามประเภทของค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงินสด วิเคราะห์อัตราส่วนกำไรที่เป็นเงินสดต่อค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด ได้ผลสรุปว่าอัตราส่วนกำไรที่เป็นเงินสดของการทำบัวหลวงตัดดอกในฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว เท่ากับร้อยละ 227.26 223.25 และ 33.83 ตามลำดับ ส่วนการทำบัวฉัตรมีอัตราส่วนกำไรที่เป็นเงินสด

Table 1 Technical and Financial Coefficients of Cut Lotus in a Production Cycle, Averages for 1988 - 1989 Crop Year.

Description	Bao Luang			Bao Chatr		
	Season			Season		
	hot	rainy	cold	hot	rainy	cold
1. Flower yield per rai	25,771.37	24,089.59	3,388.25	27,920.68	26,707.99	9,879.32
2. Gross income per rai	14,561.28	12,325.01	3,031.56	15,470.01	13,448.01	8,078.80
3. Average price per flower (baht)	0.57	0.51	0.90	0.55	0.50	0.82
4. Cash expense per rai	4,449.46	3,812.84	2,268.60	4,857.09	4,283.02	2,976.90
5. Gross profit per rai	10,111.82	8,512.17	762.96	10,612.92	9,164.99	5,101.90
6. Variable cost perai	5,128.32	4,462.72	2,354.29	5,697.87	5,111.35	3,466.44
7. Fixed cost per rai	219.16	219.16	219.16	219.16	219.16	219.16
8. Total cost of production per rai	5,347.48	4,681.88	2,573.45	5,917.03	5,330.51	3,685.60
9. Profit per rai (Opportunity labor cost included)	9,432.96	7,862.29	677.27	9,772.14	8,336.66	4,612.36
10. Variable cost per flower	0.20	0.19	0.69	0.20	0.19	0.35
11. The profit per flower	0.36	0.32	0.14	0.34	0.30	0.45
12. Net profit per rai	9,213.80	7,643.13	458.11	9,552.98	8,117.50	4,393.20

ร้อยละ 218.50 213.98 และ 171.38 ในแต่ละฤดูตามลำดับ

การวิเคราะห์สถานภาพด้านรายได้ - ค่าใช้จ่าย

เป็นการวิเคราะห์ว่ารายได้ที่ได้มากับค่าใช้จ่ายต่าง ๆ หรือไม่ และถ้ามีเหตุการณ์ที่ทำให้รายได้เปลี่ยนแปลงไปเกษตรกรควรจะปรับปรุงค่าใช้จ่ายส่วนใดเพื่อให้กำไรเพิ่มขึ้นหรือลดลงเล็กน้อยเพียงใด อัตราส่วนที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ อัตราส่วนค่าใช้จ่ายผันแปรต่อรายได้รวม อัตราส่วนค่าใช้จ่ายคงที่ต่อรายได้รวม อัตราส่วนค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการผลิตต่อรายได้รวม และอัตราส่วนกำไรสุทธิต่อรายได้รวม ผลการวิเคราะห์ บัวหลวงมีอัตราส่วนในฤดูร้อนเท่ากับ 0.35, 0.02, 0.37 และ 0.63 ตามลำดับ ในฤดูฝนเท่ากับ 0.35, 0.02, 0.38 และ 0.62 ตามลำดับ และในฤดูหนาวมีอัตราส่วนเท่ากับ 0.78, 0.07, 0.85 และ 0.15 ตามลำดับ ส่วนบัวฉัตรมีอัตราส่วนในฤดูร้อนเท่ากับ 0.37,

0.01, 0.38 และ 0.62 ตามลำดับ ในฤดูฝนมีอัตราส่วนเท่ากับ 0.38, 0.01, 0.40 และ 0.60 ตามลำดับ และในฤดูหนาวเท่ากับ 0.43, 0.03, 0.46 และ 0.54 ตามลำดับ

การวิเคราะห์ผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจ

จะวิเคราะห์ผลตอบแทนในรูปของกำไรสุทธิและกำไรส่วนเกิน อัตราส่วนที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนการทำนาบัวทั้งหมด และอัตรากำไรส่วนเกินต่อต้นทุนการทำนาบัวทั้งหมด ซึ่งบัวหลวงให้อัตราผลตอบแทนในฤดูร้อนร้อยละ 172.32 และ 178.40 ตามลำดับ ฤดูฝนร้อยละ 163.25 และ 167.93 ตามลำดับ ฤดูหนาวร้อยละ 17.80 และ 26.32 ตามลำดับ บัวฉัตรให้ผลตอบแทนในฤดูร้อนร้อยละ 161.45 และ 165.15 ตามลำดับ ฤดูฝนร้อยละ 152.28 และ 165.40 ตามลำดับ และฤดูหนาวร้อยละ 119.20 และ 125.15 ตามลำดับ

การวิเคราะห์จุดคุ้มทุน

เป็นการวิเคราะห์หาราคาขาย ณ จุดคุ้มทุน ว่าควรจะขายผลผลิตในราคาเท่าใดจึงจะคุ้มทุน ไม่มีผลขาดทุนหรือกำไร ซึ่งสามารถใช้ราคาขาย ณ จุดคุ้มทุนนี้วางแผนต่อไปได้ว่าควรจะกำหนดราคาเท่าใดจึงจะได้กำไร

ตามที่ต้องการ ราคาขาย ณ จุดคุ้มทุนของบัวหลวง ในฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาวเท่ากับ 0.21, 0.20 และ 0.76 บาทต่อดอก บัวฉัตรในฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาวเท่ากับ 0.21, 0.20 และ 0.37 บาทต่อดอกตามลำดับ (Table 2)

Table 2 Rate of Return Growing a Cut Lotus Crops, 1988 - 1989 Crop Year.

Description	Bao - Luang			Bao - Chatr		
	Season			Season		
	hot	rainy	cold	hot	rainy	cold
1. Analysis of farm income and expense						
1.1 Gross profit as percentage to cash expense	227.26	223.25	33.63	218.50	213.98	171.38
2. Analysis of financial status						
2.1 Ratio of variable cost to gross income	0.35	0.36	0.78	0.37	0.38	0.43
2.2 Ratio of fixed cost to gross income	0.02	0.02	0.07	0.01	0.02	0.03
2.3 Ratio of the production cost to the gross income	0.37	0.38	0.85	0.38	0.40	0.46
3. Economic rate of return analysis						
3.1 Rate of return to cut lotus production investment	172.30	163.25	17.80	161.45	152.28	119.20
3.2 Profit as percentage of the cut lotus production cost	176.40	167.93	26.32	165.15	156.40	125.15
4. Break-even analysis						
4.1 Flower yield at the break-even point	598.76	671.49	1,094.92	626.18	702.12	469.42
4.2 Selling price at the break-even point (baht/piece)	0.21	0.19	0.76	0.21	0.20	0.37

สรุป

ผลตอบแทนในการทำนาบัวตัดดอกในฤดูร้อน สูงที่สุด รองลงไปได้แก่ฤดูฝน ส่วนฤดูหนาวให้ผลตอบแทนต่ำที่สุด อัตราผลตอบแทนต่อรายได้รวมของบัวหลวงเท่ากับ 0.63, 0.62 และ 0.15 ส่วนบัวฉัตรเท่ากับ 0.62 0.60 และ 0.54 ตามลำดับ และบัวหลวงให้ผลตอบแทนสูงกว่าบัวฉัตรทั้งในฤดูร้อน และฤดูฝน แต่ในฤดูหนาวบัวฉัตรให้ผลตอบแทนสูงกว่าบัวหลวง

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2529. ข้อมูลการผลิตไม้ตัดดอกที่สำคัญ. ฝ่ายไม้ดอกไม้ประดับและพืชสมุนไพร กองส่งเสริมพืชพันธุ์.